

Anmeldelser

Bruno Amoroso, *Udvikling og krise i den skandinaviske model*, Roskilde: Forlaget Samfundsøkonomi og Planlægning, 1986, 100 s.

Det umiddelbare indtryk, bogen efterlader, er ikke imponerende. Uden linie og sammenhæng er den en rodet fremstilling, der alt for ofte er præget af uargumenterede og udokumenterede påstande.

Det er i virkeligheden ikke én fremstilling, men derimod en ny offentliggørelse af tre skrifter, der er lavet i vidt forskellige sammenhænge. Det første er et 10 siders indlæg Amoroso holdt på et seminar i Italien i 1980. Dette indlæg kan kun have interesse ud fra synsvinklen "hvad der fortælles om Danmark ude i den store verden". Bogens anden artikel "Den skandinaviske model" er et genoptryk fra Tidsskrift for politisk økonomi, vol. 8, nr. 1 1983-84. Det sidste skrift i bogen er et bidrag til en årsrapport om landets sociale og økonomiske tilstand. Det er altså skrevet i en helt anden sammenhæng og ville måske stå sig bedre ved at blive offentliggjort i den sammenhæng.

Det uundgåelige spørgsmål melder sig: hvorfor skulle disse skrifter overhovedet samles i en udgivelse? Bogens eget bud er, at artiklerne illustrerer forskellige faser i en række teoretiske overvejelser og dokumenterer de enkelte trin i denne udvikling. Det er ikke nogen særlig tilfredsstillende begrundelse, da kun bogens anden artikel indeholder teoretiske betragtninger af betydning.

Bogen har altså ingen samlet problemstilling og har kun den sporadiske sammenhæng, der følger af, at alle tre artikler kredser om det samme brede emne: de skandinaviske samfund og deres nuværende krise. Forordet fortæller, at kolleger og forlægger har opfordret Amoroso til at omarbejde og ajourføre artiklerne. Opfordringen kan ikke undre, det er blot beklageligt, at den ikke er fulgt.

Bogens anden artikel er som nævnt det centrale teoretiske bidrag, men den opleves i sig selv noget rodet. Det skyldes nok den klare mangel på en central styrende problemstilling samt Amorosos til tider springende og lidt forvirrende skrivestil. Han spiller på alt for mange tangenter på en gang og får ofte startet på noget, der aldrig gøres færdigt. For eksempel lover han i starten, at et senere afsnit vil afgrænse det centrale begreb "den skandinaviske model" i forhold til blandt andet "den svenske model". Det sker bare aldrig, den svenske model nævnes overhovedet ikke igen i hele artiklen!

En central opfattelse i artiklen er "aftalen" eller "den politiske pagt", der efter Amorosos opfattelse er indgået mellem borgerskabet og arbejderklassen. Aftalen indebærer, at borgerskabet anerkender arbejderbevægelsen som den ledende politiske kraft i staten, mens arbejderbevægelsen på sin side accepterer borgerskabets ledelsesret og autonomi i den økonomiske sfære. Denne aftale og gensidige accept af hinandens roller er for Amoroso den afgørende forklaring på fremvæksten af den skandinaviske model. Modellens krise ser Amoroso da også som følge af brud på aftalen. Først

Anmeldelser

Bruno Amoroso, *Udvikling og krise i den skandinaviske model*, Roskilde: Forlaget Samfundsøkonomi og Planlægning, 1986, 100 s.

Det umiddelbare indtryk, bogen efterlader, er ikke imponerende. Uden linie og sammenhæng er den en rodet fremstilling, der alt for ofte er præget af uargumenterede og udokumenterede påstande.

Det er i virkeligheden ikke én fremstilling, men derimod en ny offentliggørelse af tre skrifter, der er lavet i vidt forskellige sammenhænge. Det første er et 10 siders indlæg Amoroso holdt på et seminar i Italien i 1980. Dette indlæg kan kun have interesse ud fra synsvinklen "hvad der fortælles om Danmark ude i den store verden". Bogens anden artikel "Den skandinaviske model" er et genoptryk fra Tidsskrift for politisk økonomi, vol. 8, nr. 1 1983-84. Det sidste skrift i bogen er et bidrag til en årsrapport om landets sociale og økonomiske tilstand. Det er altså skrevet i en helt anden sammenhæng og ville måske stå sig bedre ved at blive offentliggjort i den sammenhæng.

Det uundgåelige spørgsmål melder sig: hvorfor skulle disse skrifter overhovedet samles i en udgivelse? Bogens eget bud er, at artiklerne illustrerer forskellige faser i en række teoretiske overvejelser og dokumenterer de enkelte trin i denne udvikling. Det er ikke nogen særlig tilfredsstillende begrundelse, da kun bogens anden artikel indeholder teoretiske betragtninger af betydning.

Bogen har altså ingen samlet problemstilling og har kun den sporadiske sammenhæng, der følger af, at alle tre artikler kredser om det samme brede emne: de skandinaviske samfund og deres nuværende krise. Forordet fortæller, at kolleger og forlægger har opfordret Amoroso til at omarbejde og ajourføre artiklerne. Opfordringen kan ikke undre, det er blot beklageligt, at den ikke er fulgt.

Bogens anden artikel er som nævnt det centrale teoretiske bidrag, men den opleves i sig selv noget rodet. Det skyldes nok den klare mangel på en central styrende problemstilling samt Amorosos til tider springende og lidt forvirrende skrivestil. Han spiller på alt for mange tangenter på en gang og får ofte startet på noget, der aldrig gøres færdigt. For eksempel lover han i starten, at et senere afsnit vil afgrænse det centrale begreb "den skandinaviske model" i forhold til blandt andet "den svenske model". Det sker bare aldrig, den svenske model nævnes overhovedet ikke igen i hele artiklen!

En central opfattelse i artiklen er "aftalen" eller "den politiske pagt", der efter Amorosos opfattelse er indgået mellem borgerskabet og arbejderklassen. Aftalen indebærer, at borgerskabet anerkender arbejderbevægelsen som den ledende politiske kraft i staten, mens arbejderbevægelsen på sin side accepterer borgerskabets ledelsesret og autonomi i den økonomiske sfære. Denne aftale og gensidige accept af hinandens roller er for Amoroso den afgørende forklaring på fremvæksten af den skandinaviske model. Modellens krise ser Amoroso da også som følge af brud på aftalen. Først

og fremmest ved at arbejdsgiverne overfører sine produktionsomkostninger til staten og derved nedbryder skellet mellem stat og økonomi. Omvendt er arbejderbevægelsen også begyndt at interessere sig mere for styring og kontrol med økonomien. Amoroso taler om en mere målrettet industripolitik og ikke mindst om ØD som brud på aftalen.

To spørgsmål melder sig. Kan man virkelig sige, at borgerskabet i aftale-form har afstået fra at få kontrol med staten og overladt den til arbejderbevægelsen? Og på hvilken afgørende anderledes måde dækker staten i dag dele af kapitalens produktionsomkostninger? Staten har vel altid varetaget centrale reproduktive funktioner.

Bogens tredje skrift er den mere empiriske "socialøkonomisk rapport om landets tilstand". Intentionen om at lave en bredere rapportering om landets tilstand end de sædvanlige økonomiske finder jeg spændende og fornuftig. Men at rapportere om de mere kvalitative aspekter af vores virkelighed kan, som Amoroso selv siger, aldrig blive en neutral og objektiv opgave. Med denne erkendelse skulle man også mene at krav om klare præmisser, argumentation og dokumentation ville være i højsædet. Men det er mildest talt ikke tilfældet.

Det er på denne beskedne plads ikke muligt at referere og gå i rette med alt, men det mest grelle – og trods alt atypiske – eksempel skal dog fremhæves. I afsnittet om det politiske system beskrives statens stigende undertrykkelse blandt andet således: "Man genindfører straffereformer, så som ulovlig tilbageholdelse, varetægtsfængsling på ubegrænset tid (efter politiets forgodtbefindende), offentlig prygl (almindelig under demonstration, men nu også anvendt i alle ikke hjertelige møder mellem politi og borger), dødsstraf."

Det forekommer mig utroligt, at man under en videnskabelig etikette kan fremføre så uhyrlige påstande uden så meget som antydningen af dokumentation. Hvis den slags går, er hegnspelelsen mellem polemisk propaganda og seriøs videnskab rykket op ved roden.

Claus Svold

Erik Meier Carlsen, *Politik i firserne*, København: Borgens Forlag, 1986, 103 s.

Politik i firserne skal ifølge forordet først og fremmest betragtes som en "brugsbog". Der udtrykkes forhåbning om, at bogen, der henvender sig til alle politisk interesserede, især vil finde anvendelse i samfundsfags- og historieundervisningen i gymnasiet og på HF. Den forsøger at give et overblik over nogle udviklingslinier, der føres helt op til 1986. Man får derfor lidt af et chok, når man i første hovedafsnits/kapitels første sætning (s. 8) oplyses om, at statsminister Estrup måtte vige pladsen ved det parlamentariske demokratis indførelse i 1901. Denne oplysning rimer da heller ikke med en oplysning på den følgende side, hvor man kan læse, at det parlamentariske demokrati, "hvorefter en regering ikke kan regere med et flertal imod sig i Folketinget", blev indført i 1848.

Efter denne chockstart læser man videre med bange anelser. De gøres dog hurtigt til skamme. Bogen er ikke en politisk-historisk fremstilling i sædvanlig forstand, men